

Aile Çöküşlerinin Çocuklar ve Toplum Üzerindeki Etkileri

İngiltere’de, aile hukuku konusunda 37 yıldan fazla bir deneyime sahip olan eski aile yargıç Justice Coleridge, aile hayatının yıkılmasının küresel ısınmanın etkileri kadar yıkıcı olarak tarif etti. Bu durumu, toplumun her kesimini etkileyen bir sorun olarak tarif ederken kendisi gibi yargıçların insanlığı sefaletle sürükleyen bu “sonsuz karnaval”a her gün şahit olduğunu ve “toplumdaki sosyal hastalıkların neredeyse hepsinin sağlam aile yapılarının yıkılmasından kaynaklandığını” söyledi. Sayın Coleridge, aile çöküşlerinin yıkıcı etkilerini tanımlayan tek kişi değildir. Centre for Social Justice (CSJ) bir raporunda uyararak, Birleşik Krallık’ın bir aile çöküşü “tsunamisi” yaşadığını ve bunun toplum ve çocuklar üzerindeki yıkıcı etkilerini açıkladı. Aslında, aile yaşamının çöküşü sadece Birleşik Krallık’ta değil, ülkelere göre yoğunluğu değişen, dünya genelinde bir problemdir. Problemin en çok Batı liberal değerlerinin üstün olduğu ülkelerde hızlı bir şekilde büyüdüğü görülmektedir. Avustralya’nın kıdemli ve tecrübeli siyasetçisi Kevin Andrews’in sözlerini alıntılacak olursak: “Batı dünyasının karşı karşıya olduğu en büyük tehdit; küresel ısınma, finansal kriz ya da radikal İslam tehdidi değildir fakat muntazaman ve mütemediyen sivil toplumun hayati yapılarının yıkılmasıdır - yani evlilik, aile ve toplumsal hayat...”

Ailelerin dağılmasına sebep olan birçok faktör sayabiliriz. Alkol, uyuşturucu, şiddet, ihanet ve maddi problemler bunlardan sadece birkaçıdır. Tüm bu sıkıntılar, aile birimindeki herkes üzerinde otomatik olarak olumsuz bir etki yaratacaktır, ancak çocuklar aile çöküşlerine bağlı olumsuz etkilerin en savunmasız mağdurlarıdır, zira onlar yetişkinliğe doğru ilerlerken etraflarındaki yetişkinlerin yardımına muhtaçtırlar. Çoğu durumda aile hayatı, çocukların yaşamı boyunca ilerlemesi ve gelişmesi için bir yapı taşı oluşturmaktadır. Fakat aile birimi parçalara ayrıldığında, çocuklar, hayat için önemli olan çocukluğun paha biçilemez yönlerini kaçırmalarına neden olan bir güvensizliğin ortasında bırakılmaktalar.

Ebeveynlerle İlişki:

Aileleri parçalara ayrıldıktan sonra çocuklar için en kayda değer sonuç, ebeveynlerinden biri veya her ikisiyle sahip oldukları azalan ilişkileridir.

Örneğin, ebeveynler ayrıldıklarında, çoğu durumda çocuklar ebeveynlerinden biriyle iletişimi azaltarak veya kaybederek “tek ebeveynli” ailelerde büyüyeceklerdir. Birleşik Krallık’ta ve ABD’deki her üç çocuktan biri, biyolojik babaları olmadan yetiştirilmektedir. (US Census and UK Office for National Statistics). Birleşik Krallık’taki bir milyon civarında çocuk, hayatlarında bir baba olmadan büyümektedir (CSJ). Birleşik Krallık’taki Marriage Foundation örgütünün İletişim Direktörü olan Harry Benson tarafından yürütülen yakın tarihli bir çalışma, “evde bir babanın olmamasının, Birleşik Krallık’taki gençlerin zihinsel sağlık sorunlarının bir numaralı belirtisi olmaya devam ettiğini” göstermiştir. Babaları olmadan büyüyen çocukların genel olarak daha hassas olduğu aşikârdır.

Birçok çocuk, ayrılıktan sonra ebeveynlerinden biriyle yeteri kadar görüşmezse, aralarındaki ilişki azalır hatta tamamıyla yok olur. Ayrıca, çocuğun birlikte büyüdüğü ebeveyni ile olan ilişkisinin de bir takım faktörlerden dolayı sıklıkla bozulduğuna dair kanıtlar vardır. (Pryor, J. and Rodgers, B. (2001) Children in Changing Families. Oxford: Blackwell) Bu faktörlerden biri, bekâr ebeveynin, çoğunlukla da annenin, aile için tek geçim kaynağı olması ve işlerine bağlılıkları hasebiyle, çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini başkalarına bırakmak zorunda kalmasıdır. Aile biriminin yıllar geçtikçe küçülmesiyle (sınırlı sayıda geniş aileye sahip olmasıyla) çocuklar genellikle niteliksiz kişilerin bakımına bırakıldılar. Veya yemeklerini dahi kendileri hazırlamak zorunda oldukları, okuldan boş eve gelen çocuklar olarak kendi kendilerine bakar oldular. [Bu şartlarda yaşamak zorunda kalan çocuklar için Batı’da

“latchkey kid” diye özel bir terim gelişmiştir.] Dahası, hem anne hem babalarda depresyon önemli derecede boşanmalara yol açmaktadır ki bu da çocuk-ebeveyn ilişkisine daha fazla baskı yapmaktadır.

Olumsuz Ekonomik Etkiler:

Ailenin dağılmasından sonra, çocukların ekonomik durumları büyük ölçüde değişmektedir.

ABD'de yapılan bir anket, koruyucu annelerin, boşanma öncesi gelirlerinin %25-50'sini kaybettiğini ortaya koymaktadır. Bu annelerin sadece %50'sinin bir tür çocuk destek sözleşmesi vardır ve destek alan annelerin %25'ine aslında hiç ödeme yapılmamıştır. (US Census Bureau. 2011. Divorce Rates Highest in the South, Lowest in the Northeast, Census Bureau Reports United States Census Bureau Web Site.) Birleşik Krallık'taki tek ebeveynli aileler, ekonomik sefalet içinde yaşayan en yaygın hane türüdür. Yalnız ebeveynlerin ortalama gelirin yüzde 60'ının altında yaşaması 2,5 kat daha muhtemeldir. Tek ebeveynli ailelerde büyüyen çocukların yüzde 41'i, konut maliyetinden sonraki yüzde 60'dan az olan orta düzey gelire sahip hanelerde yaşamaktadır. (CSJ, Fractured Families) Birleşik Krallık'tan bir öğretmen sözlerini alıntılacak olursak bu aslında şu anlama geliyor: “*Öğlene kadar yemek yemeyen çocuklar görüyoruz. Çoğu üniforma ya da ayakkabı alamıyor. Ve birçoğu da tek başına küçük kardeşlerine bakıyor.*” Yoksul çocukların kötü meskenlerde yaşama olasılığı neredeyse iki katı daha fazladır. Bunun hem fiziksel hem de ruhsal sağlıkları, hem de eğitim başarıları üzerinde önemli etkileri vardır.

Çocukların Sosyal, Duygusal ve Davranışsal Yetkinlikleri ve Ruh Sağlıkları Üzerindeki Etkiler: Toplum olarak insanların hayatları boyunca kurduğu birçok farklı ilişkiden en önemlisinin ebeveynler ve çocuk arasındaki ilişki olduğunu anlamamız gerekiyor. Ebeveynlerin birbirlerine ve çocuklarına davranışı, bir gencin nasıl bir yetişkine dönüştüğü ve toplumda ne gibi bir rol oynayabileceği konusundaki en önemli göstergedir. Ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkinin aile biriminin azalan durumuna bağlı olarak bozulmasıyla birlikte, dağılmış ailelerden gelen çocukların, genel aidiyet duygusunu yitirdiklerini görüyoruz. Aidiyet duygusu; bir şeyin parçası olduğunuzu, o şey tarafından kabul ve değer gördüğünüzü hissetmenizdir. Bu, hayatta karşılaştığımız konularla ve hayatın zorluklarıyla başa çıkmamız için önemli bir kavramdır.

Uzmanlar, bu önemli kavramın dağılmış ailelerden gelen birçok gençte eksik olduğunu ve bunun genç yetişkinlerin çetelere katılmasının ardındaki ana faktörlerden biri olduğunu öne sürmüşlerdir. Bu aynı zamanda suç çetelerinde gördüğümüz artışın sebebi de olabilir. Birçok genç, çete üyeliğini, onlara bu temel aidiyet hissini veren bir aile olarak görüyor. News and Record yazarı Joe Killian tarafından yönetilen, ABD'li çete üyeleriyle yapılan bir röportajda, üyelerden bazıları şunları söyledi: “*Bir çetenin parçası olmak dünyada asla yalnız olmayacağın anlamına gelmektedir ki bu da birçok insanın birbirine sıkı sıkıya bağlı bir aile veya arkadaş grubunu ne şekilde tanımladıklarıyla benzerlik göstermektedir.*”

Buna ek olarak, UK National Association of Schoolmasters Union of Women Teachers tarafından yayınlanan bir raporda, Birleşik Krallık'taki artan çete kültüründe aile dağılmalarının rolü vurgulanmaktadır. Aile içi çöküşün ve baba figürünün eksikliğinin, çocukların çetelere katılması hususunda suçlu bulunabileceği belirtilmektedir. “*Dokuz yaş grubu çocuklar, evlerindeki olumlu bir rol model eksikliğinden dolayı, korunma ve “aidiyet duygusu”na sahip olmak adına organize suçların içine çekilmektedir.*”

Ailelerinin dağılması çocukların genel sağlığını da etkilemektedir. Ebeveynleri ayrılmış olan çocukların sağlıklarının, anne ve babanın beraber olduğu bir ailede yaşayanlara kıyasla çok daha düşük olduğu keşfedilmiştir. Büyük bir metaanaliz (*Amato 1991 and 2001: Children of divorce in the 1990s: an update of the Amato and Keith (1991) meta-analysis. Journal of Family Psychology, 15, 355-70*) ebeveynleri boşanmış çocukların; davranışlar, eğitim başarıları, psikolojik adaptasyon, benlik kavramı, sosyal yetkinlik ve uzun vadeli sağlık gibi birçok konuda daha düşük skorlara sahip olduklarını ortaya koymuştur. Farklı bir araştırma ise, ebeveynleri ayrı olan çocuklarda daha fazla davranışsal sorunlar görüldüğü, okulda daha

düşük bir performans sergiledikleri ve daha az eğitim becerisiyle okulu bıraktıkları yönünde kanıtlara ulaşmıştır (Pryor, J. and Rodgers, B. (2001) *Children in Changing Families*. Oxford: Blackwell). Diğer bulgular da, boşanmış ebeveynlerin çocuklarının benlik kavramı ve sosyal ilişkiler konusunda daha düşük skora sahip olabileceği (Amato 2001) ve boşanma durumundan sonra anksiyete ve depresyonun daha da kötüleştiği yönündeydi (Strohschein 2005 *Parental divorce and child mental health trajectories*. Journal of Marriage and Family 67: 1286).

İsveç'te yapılan bir çalışma, aile çöküşünün, çocukların genel olarak duygusal gelişimi üzerindeki rolünü açıkça ortaya koymuştur. Neredeyse bir milyon çocuk üzerinde yapılan araştırma; tek ebeveynle büyüyen çocuklarda ciddi psikolojik sorunların oluşması, intihar veya intihara teşebbüs veya alkol bağımlılığı geliştirme olasılığının iki kat arttığını göstermiştir. Çocukların gelişimi ve babasız evlerin etkilerine dair, ABD'den, sorunun ne kadar büyük olduğunu gösteren şok edici istatistiklere ulaşıldı. Örneğin, ABD'de, intihar eden gençlerin %63'ü babasız evlerde büyüyenlerdir (US Department of Health). Ayrıca tek ebeveynli ailelerde yaşayan çocuklar da diğerlerine nazaran iki kat daha fazla intihara meyillidirler (Irwin Sandler, PhD, professor of psychology and director of the Prevention Research Center, Arizona State University, Tempe). Buna ek olarak, evde bir baba figürü ile yaşayan 3 yaş ve üstü 1.977 çocuk üzerinde yapılan araştırmalar, evli ve biyolojik olan ebeveynleri ile yaşayan çocukların, ebeveynlerinden en az biri biyolojik olmayanlara kıyasla davranışsal sorunlarını daha az içselleştirdiği ve dışsallaştırdığı sonucuna ulaşmıştır (Hofferth, S. L. (2006). Residential father family type and child well-being: investment versus selection. *Demography*, 43, 53-78.). Ayrıca anneleri ve babaları ile yaşamayan çocuklar arasında uyuşturucu kullanımı çok daha fazladır (Hoffmann, John P. "The Community Context of Family Structure and Adolescent Drug Use." *Journal of Marriage and Family* 64 (Mayıs 2002): 314-330.)

Dahası, Birleşik Krallık'ta yürütülen, neredeyse 11 bin ailelik bir analiz, aile çöküşlerinin, ergenlik çağındaki çocukların ruhsal sağlığını etkileyen en büyük riski oluşturduğu ve ayrılan ebeveynlere sahip olmalarının kız çocuklarının ruhsal ve duygusal problemlerinin ardındaki en büyük etki olduğu sonucuna varmıştır. Bu, erkek çocukların, davranışsal sorunlara bağlı olan ruhsal sağlıklarındaki en büyük faktörle eşdeğerdir. (The Times)

Ruhsal rahatsızlıklardaki artışın, toplumdaki mutsuzluğun yansıması olabileceği söylenmektedir. Ergenlik çağındaki gençler arasındaki anksiyete ve depresyon oranlarının artışıyla beraber, son 10 yılda A&E'de artan psikiyatrik durumlar ve yeme bozuklukları nedeniyle hastaneye kaldırılan çocukların ve gençlerin sayısı ikiye katlanmıştır (The Independent). Hükümetler artık, aile çöküşünün çok sayıda genci ruhsal ve duygusal olarak etkilediğini ve bunun hükümetin yönettiği, toplumun değerleri ve yaşam biçiminden kaynaklandığını inkâr edememektedir.

Tüm batı toplumlarında, geniş aileler yok oldu. Geleneksel iki ebeveynli aileler iyice azaldı. Boşanma, yeniden evlenme, dost hayatı yaşama, tek/bekâr ebeveynlik ve eşcinsel ilişkilerinin oranları arttı. Bu değişimlerin toplumdaki, özellikle de çocukların yaşamları üzerindeki yan etkileri dikkat çekicidir. Ancak hükümetler çözüm önermeden bihaber görünüyor. Sosyal kaosa neden olan bu laik liberal sistemi ve değerleri kendi ülkelerinde destekleyip uyguladıkları için, bu hiç de şaşırtıcı değildir. Ne yazık ki, aile çöküşünün yıkıcılığının önümüzdeki yıllarda devam edeceği ve hatta hızının artacağı öngörülmektedir. Bu, özellikle gençler için ciddi bir sefaletin tohumudur.

Hizb ut Tahrir Merkezi Medya Bürosu Adına

Yasmin Malik

Hizb ut Tahrir Merkezi Medya Bürosu Üyesi